

การพัฒนาารูปแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด

โรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

The Development of the Breastfeeding Model of the Postpartum Mothers in Selaphum Hospital Roi-Et Province

วิชนี พลคชา *

Witchanee Polkhacha

Received: January 28, 2022 Revised: March 16, 2022 Accepted: July 2, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาารูปแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นหญิงตั้งครรภ์ อายุครรภ์ตั้งแต่ 34 สัปดาห์ - จนถึงหลังคลอดทารกอายุ 6 เดือน จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนกลุ่มละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบประเมินความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนร่วมกิจกรรมการพัฒนาารูปแบบพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>.05$) หลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.01$) และ 2. ผลของการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หลังได้รับความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่าก่อนได้รับความรู้และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังคลอดก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>.05$)

คำสำคัญ: การพัฒนาารูปแบบ, การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, มารดาหลังคลอด

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญงาน โรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

The purpose of this research was to study the effect of the development of breastfeeding patterns of postpartum mothers. Selaphum Hospital Roi Et Province The sample group was a group of participants who were pregnant women. Gestational age from 34 weeks - until after the birth of infants aged 6 months: 60 were divided into control groups and experimental groups of 30 persons each. The research instruments were the Breastfeeding Promotion Program. and the breastfeeding knowledge assessment form Statistics used in data analysis with percentage values standard deviation and the test and the tee value.

The results showed that: 1. The effect of using the breastfeeding promotion model of postpartum mothers. Compare the mean of the mothers' breastfeeding knowledge of the experimental group and the control group. before and after participating in the activity Between the experimental group and the control group before participating in the model development, there was no statistically significant difference ($p>.05$). After participating in the activity, the experimental group had mean breastfeeding knowledge. of the mother after giving birth statistically significantly higher than the control group ($p<.01$). and 2. The effect of the development of the breastfeeding promotion model After receiving knowledge of mother's breastfeeding after giving birth The experimental group had higher mean scores on breastfeeding knowledge than before receiving the knowledge. and was significantly higher than the control group ($p<.05$). The mean of prenatal breastfeeding knowledge between the control group and the experimental group was not statistically different ($p>.05$).

Keywords: Development of A Model, Breastfeeding, Postpartum Mothers

บทนำ

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ (Sustainable Development Goals: SDGs) เนื่องจากการลงทุนทางด้านสุขภาพที่คุ้มค่าสำหรับทารก และมารดา เพราะนมแม่มีสารอาหารที่สำคัญสำหรับการเริ่มต้นชีวิตของทารก ป้องกันการเสียชีวิตในเด็กจากโรคติดเชื้อ ลดภาวะเสี่ยงของภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในทารก ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของทารก สำหรับมารดา การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยป้องกันการเสียชีวิตจากมะเร็งเต้านม ลดความเสี่ยงการเป็นโรคเบาหวาน และลดอัตราการเกิดมะเร็งรังไข่ นอกจากนี้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นวิธีที่ประหยัด ช่วยลดปัญหาความยากจน ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ ซึ่งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นวิธีที่ง่าย และคุ้มค่าในการทำให้ประเทศเกิดความก้าวหน้าและเข้มแข็งในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (UNICEF, 2016, 2017)

มารดาหลังคลอดเริ่มให้นมทารกภายใน 30-45 นาที หลังคลอดคิดเป็นร้อยละ 22.8 ระยะหลังคลอด 6 เดือน ให้นมแม่อย่างเดียวเพียงร้อยละ 14.3 และมีการให้นมผสมทารกทุกวันร้อยละ 45.0 โดยทารกส่วนใหญ่เริ่มได้รับนมผสมครั้งแรกเมื่ออายุแรกเกิดทันที และอายุ 3 เดือนร้อยละ 12.1 ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เมื่อมารดากลับไปสู่ครอบครัวและชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาหลังคลอดประกอบด้วย ปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านมารดา ปัจจัยด้านบุคลากรทีมสุขภาพ ปัจจัยด้านครอบครัว และเพื่อน (อุษณีย์ จินตะเวช, เทียมศร ทองสวัสดิ์, และลาวัลย์ สมบูรณ์. (2557, pp. 133 - 144)

โรงพยาบาลเสลภูมิเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูกปี 2563 ยึดหลักบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ซึ่งเป็นหัวใจของความสำเร็จคือ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี งานการพยาบาลผู้คลอดเป็นบันไดขั้นที่ 4 คือ ช่วยให้ทารกดูดนมแม่ภายในครึ่งชั่วโมงหลังคลอด (ดูดเร็ว) ซึ่งการดูดนมครั้งแรกของทารก เพื่อกระตุ้นการสร้างน้ำนมและส่งเสริมสายสัมพันธ์แม่-ลูกจะสำเร็จได้นั้น มารดาและทารกต้องไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด แผนกงานผู้คลอดซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีประสิทธิภาพสูงสุดแม้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาอันสั้นก็ตาม การส่งเสริมการจัดตั้งมูมนมแม่ในสถานพยาบาลและสถานประกอบการ โดยการดำเนินการตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Ten Steps to Successful Breastfeeding) การดำเนินการตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ นโยบายสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ระดับสากลในการประเมินโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่ลูกขององค์การอนามัยโลกและองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติหรือองค์การยูนิเซฟ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้สำเร็จ โดยการบูรณาการทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับนโยบายของผู้บริหาร ระดับผู้ปฏิบัติการในแผนกผาครรภ์ ห้องคลอด แผนกหลังคลอดของโรงพยาบาลต่าง ๆ และส่งต่อการดูแลช่วยเหลือให้กับกลุ่มสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ในปี ค.ศ. 2018 องค์การอนามัยโลกและองค์การยูนิเซฟได้มีการทบทวนขั้นตอนของบันได 10 ขั้น สู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น โดยบันไดขั้นที่ 1-2 คือแนวทางการบริหารจัดการในโรงพยาบาล และบันไดขั้นที่ 3-10 คือแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (WHO, 2018)

การพัฒนาแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีทักษะในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้น การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นการศึกษา ค้นคว้าเพื่อศึกษาปัญหา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาคุณภาพของงาน รวมทั้งเป็นการศึกษาค้นคว้าที่สะท้อนตนเองของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงาน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Saejeng, 2018) การพัฒนาแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว เป็นแนวคิดที่เน้นการดูแลบุคคลเป็นองค์รวม เป็นการพยาบาลมารดาโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง นำมาประยุกต์ใช้ในการพยาบาลมารดาและทารก โดยให้การพยาบาลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการให้บริการ ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดผลดีต่อผู้รับบริการและครอบครัว และสมาชิกภายในครอบครัวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมากขึ้น การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางนี้เป็นการดูแลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมารดา ทารก ครอบครัว และบุคลากรทีมสุขภาพ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การร่วมมือซึ่งกันและกัน ให้แก่สมาชิกภายในครอบครัว เช่นสามี มารดา หรือสมาชิกอื่นภายในครอบครัวที่มารดาไว้วางใจเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น ทำให้มารดาหลังคลอดและครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ส่งเสริมให้ครอบครัวเห็นความสำคัญของบทบาทครอบครัวในการสนับสนุนให้มารดาหลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน

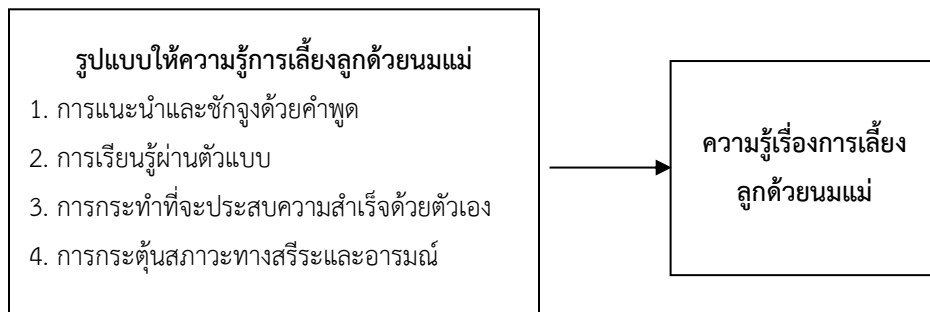
จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การส่งเสริมให้มารดามีความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนาแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และรูปแบบการให้ความรู้มาประยุกต์ในการพัฒนาการจัดการรูปแบบการให้ความรู้มารดาหลังคลอด โดยผ่านงานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการศึกษาไปประกอบเป็นแนวทางการวางแผนส่งเสริมมารดาให้มีความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การให้ความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เหมาะสม และสร้างความมั่นใจให้กับคุณแม่หลังคลอดว่าจะสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จยาวนานที่สุด จนถึงประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งภายหลังจากการศึกษาแล้ว สามารถศึกษาเพิ่มเติมผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของโรงพยาบาล และสอบถามเจ้าหน้าที่งานแผนกคลอดโรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดได้ตลอดเวลา ทำให้มารดาสามารถนำความรู้ไปพัฒนาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพื่อส่งเสริมให้ลูกมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด งานการพยาบาลผู้คลอดโรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด
3. เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนารูปแบบให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดผ่านระบบงานการพยาบาลผู้คลอดของโรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประเมินการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด จากพฤติกรรมการเรียนรู้ความสามารถของตนเองและเพื่อครอบคลุมพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีของ Bandura (1997, A) ในเรื่องการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived Self-efficacy) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้ (ภาพ 1)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (แนวคิดทฤษฎีของ Bandura, 1997, B)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) ชนิด 2 กลุ่ม โดยเปรียบเทียบระยะก่อนทดลองและหลังทดลอง เริ่มทดลองและเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่กลุ่มตัวอย่างมารับบริการฝากครรภ์ ช่วงอายุครรภ์ 34 - 40 สัปดาห์ จนกระทั่งคลอดเองทางช่องคลอดและนอนพักรักษาต่อภายใต้การดูแลของแผนกงานการพยาบาลผู้คลอดโรงพยาบาลเสลภูมิ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยติดตามศึกษาต่อเนื่องไปจนถึงหลังคลอด 6 เดือน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหญิงตั้งครรภ์ มารดาหลังคลอดผู้มารับบริการแผนกงานการพยาบาลผู้คลอดโรงพยาบาลเสลภูมิ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างเดือนสิงหาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2563

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุครรภ์ตั้งแต่ 34 สัปดาห์ โดยติดตามศึกษาต่อเนื่องไปจนถึงหลังคลอด 6 เดือน ซึ่งมีเกณฑ์คุณสมบัติ คือ ไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงในระยะตั้งครรภ์ เต้านมและหัวนมปกติทั้งสองข้างไม่มีโรคติดต่อ และสามารถติดต่อสื่อสารด้วยวิธีการอ่าน เขียน และฟังภาษาไทยได้ เกณฑ์การคัดออกคือ มารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะคลอดหรือหลังคลอด ทารกมีความผิดปกติที่เป็นอุปสรรคต่อการดูนม ได้แก่ ปากแหว่งเพดานโหว่ หรือมีพังผืดใต้ลิ้นที่ชัดเจน

1.3 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ Polit & Beck (2008) ในการวิจัยครั้งนี้ โดยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เข้ากลุ่มควบคุม 30 คน กลุ่มทดลอง 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

2.1.1 รูปแบบการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิด Bandura (1997, B) โดยมีขั้นตอนการทํากิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การใช้คำพูดชักจูง เพื่อให้มารดาหลังคลอด เชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้คำพูดชักจูงให้มารดาหลังคลอด มีกำลังในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านการให้ความรู้โดยการสอนเป็นกลุ่มและการกระตุ้นให้กำลังใจ โดยการจัดกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมที่ 1.1 การให้ความรู้ โดยการสอนเป็นรายกลุ่มแก่มารดาหลังคลอดในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การเริ่มต้นดูนมเร็ว ความสำคัญของการให้นมลูก วิธีการที่ทำให้น้ำนมมาเร็วและเพียงพอต่อความต้องการของลูก ทำในการอุ้มลูกดูนมแม่ วิธีสังเกตว่าลูกได้นมเพียงพอ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และวิธีการป้องกันหรือแก้ไข การบีบเก็บน้ำนม ความเสี่ยงจากการใช้นมผสมสอนโดยวิธีการอภิปรายกลุ่ม มอบคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้นำกลับไปทบทวน สภาพปัญหาที่พบในแต่ละบุคคล

- กิจกรรมที่ 1.2 การกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยการกล่าวสนับสนุนให้กำลังใจกระตุ้นให้มารดาหลังคลอดเกิดความมั่นใจตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กิจกรรมที่ 2 จัดให้มารดาหลังคลอดได้เรียนรู้ผ่านตัวแบบเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ทางอ้อม จากการสังเกตตัวแบบที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยจัดให้มารดาหลังคลอดได้สังเกตวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากตัวแบบภาพ และแบบชีวิตจริง (การสาธิตจากผู้วิจัยและทีมระบบงานการพยาบาลผู้คลอดของโรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด) โดยการจัดกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมที่ 2.1 จัดให้มารดาหลังคลอดได้สังเกตตัวแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อใช้ประกอบการสอนเรื่อง การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประโยชน์ของนมแม่ กลไกการสร้างการหลั่งน้ำนม ทำการให้นม การอมหัวนมที่ถูกต้อง การทำให้น้ำนมคงอยู่ โดยการบีบเก็บน้ำนมที่ถูกต้อง (การสาธิตจากผู้วิจัย)

- กิจกรรมที่ 2.2 จัดให้มารดาหลังคลอดได้สังเกตตัวแบบผ่านภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อใช้ประกอบการสอนเรื่องการเตรียมตัว เพื่อการคลอดและช่วยเหลือสนับสนุนมารดาหลังคลอดในระยะ 24 - 48 ชั่วโมงแรก โดยใช้หลักการดูเร็ว ดูบ่อย ดูถูกวิธี โดยนำลูกมาดูนมแม่ภายในครึ่งชั่วโมงหลังคลอด นานอย่างน้อย 10 นาที และให้ดูบ่อยทุก 2 - 3 ชั่วโมง โดยช่วยเหลือมารดาในการให้ลูกดูนมติดต่อกันอย่างน้อย 3 ครั้ง หรือนานกว่ามารดาจะให้นมทารกได้ถูกต้อง

กิจกรรมที่ 3 จัดให้มารดาหลังคลอดเกิดการกระทำที่ประสบความสำเร็จด้วยตัวเองเพื่อให้มารดาหลังคลอดมีประสบการณ์ตรงจากการประสบผลสำเร็จจากการได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านการทํากิจกรรมและฝึกทักษะ ซึ่งจะส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น โดยจัดกิจกรรมเพิ่มการปฏิบัติในสิ่งที่แสดงออกถึงความสำเร็จ และลดการปฏิบัติกิจกรรมและฝึกทักษะที่ไม่ต้องการออก ประกอบด้วย

- กิจกรรมที่ 3.1 ทำในการอุ้มลูกดูนมและการอมหัวนมที่ถูกต้อง

- กิจกรรมที่ 3.2 วิธีการที่ทำให้น้ำนมมาเร็วและเพียงพอโดยการนวดคลึงเต้านม
- กิจกรรมที่ 3.3 การบีบเก็บน้ำนมจากเต้าด้วยมือ

กิจกรรมที่ 4 การกระตุ้นอารมณ์ ประกอบด้วยกิจกรรม การสนับสนุนให้หญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด ค้นคว้ากับสถานที่และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญการฝึกการผ่อนคลายและการแสดงความรู้สึก โดยมีกิจกรรมดังนี้

- กิจกรรมที่ 4.1 การสนับสนุนให้หญิงตั้งครรภ์และมารดาหลังคลอดค้นคว้ากับสถานการณ์ และสถานที่โดยการพาดูห้องคลอด ประกอบด้วย การเยี่ยมชมห้องคลอด ตึกหลังคลอดและตึกพิเศษสูติกรรม
- กิจกรรมที่ 4.2 การแสดงออกถึงความรู้สึกโดยการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้พูดคุยและระบายความรู้สึก

2.1.2 สมุดคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาประกอบด้วย ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อแม่และลูก กลไกการสร้างและหลั่งน้ำนม การจัดทำแม่และลูกขณะให้นม การเอาหัวนมเข้าปากให้ลูกดูด การบีบและเก็บน้ำนมแม่ วิธีช่วยให้น้ำนมแม่มาเร็วและมีปริมาณเพียงพอ (การรับประทานอาหารเช้าเพื่อบำรุงร่างกาย เพื่อการเตรียมอาหารสะสมไว้สร้างน้ำนม) วิธีป้องกันปัญหาการเจ็บปวดและการติดเชื้อที่เต้านมและหัวนมจากการให้ลูกดูดนมไม่ถูก การสังเกตว่าลูกได้นมแม่ปริมาณเพียงพอ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ดัดแปลงจากแบบสัมภาษณ์ของ วินัส สิบศรี (2538) มีเนื้อหา 3 ส่วน

2.2.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ลักษณะงาน

2.2.2 แบบสอบถามความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด มีข้อความคำทั้งหมด 30 ข้อ คำตอบแต่ละข้อเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด = 5, มาก = 4, ปานกลาง = 3, น้อย = 2 และ น้อยที่สุด = 1) คะแนนรวมมาก หมายถึง มารดาหลังคลอดมีความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การแปลผลระดับคะแนน ดังนี้คือ ระดับมากที่สุด = 4.20-5.00, ระดับมาก = 3.40-4.19, ระดับปานกลาง = 2.60-3.39, ระดับน้อย = 1.80-2.59, และระดับน้อยที่สุด = 1.00-1.79

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบวัดความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด และแบบวัดความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนำไปให้ผู้ทรง จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ สูติแพทย์ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญนมแม่ 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลมารดาและทารก 1 ท่าน และหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลหลังคลอด 1 ท่าน ตรวจสอบตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือโดยถือเกณฑ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันร้อยละ 80 หลังจากนั้นนำแบบวัดความรู้ความเข้าใจการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และคำนวณหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) เท่ากับ .85 และผลการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งชุดขณะทดลองใช้ ได้เท่ากับ 0.87 (N=30) ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นขณะใช้จริงของเครื่องมือทั้งชุดได้เท่ากับ 0.83 (N=60) ส่วนแบบวัดความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ค่า IOC เนื้อหาความถูกต้องเหมาะสม เท่ากับ .80

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ และนัดพบกลุ่มทดลองและนัดพบกลุ่มควบคุมในวันถัดมาเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม การพิทักษ์สิทธิและลงนามในการเข้าร่วมการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง และดำเนินการทดลองโดยกลุ่มทดลอง ดำเนินการทดลองตามรูปแบบการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด และเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองตามเวลาที่กำหนด ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามวิถีปกติ เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองตามเวลาที่กำหนด โดยการเก็บข้อมูลกลุ่มควบคุมก่อน และการให้ความรู้ตามปกติ แล้วจึงเริ่มเก็บข้อมูลในกลุ่มทดลองด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลในมารดาหลังคลอดที่มารับบริการคลอดลูกก่อนการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และผู้วิจัยดำเนินการจัดการพัฒนารูปแบบการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดให้กับกลุ่มควบคุมหลังการทดลองเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ดังนี้

3.1.1 สร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างและแนะนำตนเอง โดยอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนของการวิจัย และขอความร่วมมือในการทำวิจัย

3.1.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูล (Pre - test) โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาหลังคลอด

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยเริ่มที่กลุ่มควบคุมให้ศึกษาโดยการดูแลตามปกติ ส่วนกลุ่มทดลองให้ทำการศึกษาผ่านกิจกรรมการทดลองทั้ง 4 กิจกรรม ตามรูปแบบการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด ใช้เวลา 2 เดือน โดยแต่ละกิจกรรมใช้เวลา 1 - 2 ชั่วโมง แต่ละกิจกรรมห่างกัน 1 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 8 สัปดาห์

3.3 ผู้วิจัยเก็บข้อมูล (Post - test) เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการดำเนินการทดลอง ด้วยแบบวัดความสามารถการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด หลังจากได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หลังจากจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลไปแล้วสองสัปดาห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ

4.2 รูปแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดก่อนและหลังได้รับการจัดรูปแบบการให้ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Independent t-test ในระยะก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิจัย

1. ผลการจำแนกกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามช่วงอายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังแสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)		p-value
	กลุ่มทดลอง (n=30 คน)	กลุ่มควบคุม (n=30)	
ช่วงอายุ			
18 – 30 ปี	86.7	36.7	<.05
31 – 45 ปี	13.3	63.3	
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	66.7	53.3	>.05
ปริญญาตรีขึ้นไป	33.3	46.7	
การประกอบอาชีพ			
พนักงาน/ลูกจ้าง	76.7	70.0	>.05
เจ้าของกิจการ/อาชีพอิสระ	23.3	30.0	

จากตาราง 1 แสดงคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ช่วงอายุของกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุ 18-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 86.7 และกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ มีอายุ 31-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.3 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.7 และ 53.3 ตามลำดับ การประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงาน/ลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 76.7 และ 70.0 ตามลำดับ ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะของข้อมูลทั่วไปไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ยกเว้นด้านอายุที่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมรูปแบบกิจกรรม

ความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	กลุ่มทดลอง (n = 30)		กลุ่มควบคุม (n = 30)		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ก่อนเข้าร่วมรูปแบบกิจกรรม	43.83	6.87	45.73	6.20	-1.124	.266
หลังเข้าร่วมรูปแบบกิจกรรม	51.37	4.37	47.10	6.26	3.062	.003

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมการ

พัฒนารูปแบบพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) หลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$)

อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด งานการพยาบาลผู้คลอดโรงพยาบาลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลของการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด ผลการวิจัยพบว่า ก่อนและหลังการจัดรูปแบบการให้ความรู้ ความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดกับกลุ่มที่ได้รับการรู้ตามปกติ มีความแตกต่างกันสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ความสามารถของตนของ Bandura (1997, A) ซึ่งกล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถของตนในการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง การรับรู้ความรู้การกระทำและจะนำไปสู่การประเมินความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะปฏิบัติพฤติกรรมที่ต้องการแม้พบอุปสรรคหรือความยากลำบากก็จะมีคุณสมบัติไม่ท้อถอยง่าย เนื่องจากความมั่นใจว่าตนมีความสามารถของตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางความคิดเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้กับการกระทำ และจะนำไปสู่การประเมินความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะปฏิบัติพฤติกรรมที่ต้องการแม้จะมีอุปสรรค หรือความยากลำบากก็จะมีคุณสมบัติไม่ท้อถอยง่าย เนื่องจากมีความมั่นใจว่าตนมีความสามารถทำให้ประสบความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งระดับของสมรรถนะแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลคือ ความมั่นใจว่าจะสามารถกระทำได้ ดังนั้นการส่งเสริมความสามารถของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยผ่านกระบวนการ ดังนี้ 1. การแนะนำและชักจูงด้วยคำพูด 2. การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ 3. การกระทำที่จะประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง และ 4. การกระตุ้นสภาวะทางสรีระและอารมณ์ ฉะนั้น รูปแบบการให้ความรู้แก่มารดาหลังคลอดควรรูปแบบแรก มีผลทำให้มารดาหลังคลอดควรเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการให้ความรู้ตามปกติทั้งนี้ เนื่องจากการจัดรูปแบบการให้ความรู้แก่มารดาหลังคลอดครั้งแรกในกลุ่มย่อย ประมาณ 3 – 5 คน ทำให้มารดาหลังคลอดครั้งแรกเกิดการเรียนรู้และการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งรายละเอียดของการจัดรูปแบบการให้ความรู้มารดาหลังคลอดครั้งแรกสามารถแสดงได้ ดังนี้

1. การแนะนำและชักจูงด้วยคำพูด โดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้มารดาหลังคลอดเกิดความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จโดยการใช้คำพูดชักจูงให้มารดาหลังคลอดเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตน เกิดความพยายามมีกำลังใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้หลักการสอน แนะนำเป็นรายกลุ่ม และเลือกใช้สื่อกับคู่มือการปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการสาธิต

2. การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ การรับรู้ความสามารถของตนส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่มีสภาพสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกับตัวเองที่ประสบความสำเร็จจากการกระทำพฤติกรรมจะทำให้มารดาหลังคลอดเกิดการรับรู้ว่าคุณเองก็มีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจัดให้มารดาหลังคลอดได้ดูภาพ และการสาธิตตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ

3. การกระทำที่จะประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง เนื่องจากจะมีผลต่อการรับรู้เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าตัวเองมีความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยฝึกทักษะการแก้ไขปัญหาลูกเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้มีการรับรู้ในความสามารถของตนเองมากขึ้น สามารถเผชิญกับสถานการณ์เดียวกันหรือมีความคล้ายคลึงกันกับที่เคยประสบมาก่อน โดยจัดให้มารดาหลังคลอดมีการฝึกทักษะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามคำแนะนำ ประกอบด้วย การฝึกทักษะในการให้บุตรอมหัวนมและลานนมที่ถูกต้อง หลังจากการฝึกแล้วจะมีการประเมินความถูกต้องด้วยการสาธิตย้อนกลับ

4. การกระตุ้นสภาวะทางสรีระและอารมณ์การที่บุคคลมีความพร้อมทางด้านร่างกาย คือ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และมีความพร้อมทางอารมณ์ คือ มีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามกิจกรรมก็จะส่งผลให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลเกิดอาการไม่สบายหรือมีความเครียดหรือวิตกกังวลเกิดขึ้นก็จะทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติพฤติกรรม โดยมีการประเมินสภาพร่างกายทั่วไปของมารดาหลังคลอด เช่น การคัดตึงเต้านม และจัดการกับอาการเหล่านี้ นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความพร้อมทางด้านอารมณ์ที่ดี ควรมีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับมารดาหลังคลอด เพื่อให้ความไว้วางใจและเปิดโอกาสให้มารดาหลังคลอดได้ซักถามข้อสงสัยเพื่อลดความกังวล

ดังนั้น ผลของการศึกษาวิจัยจึงมีความสอดคล้องตามแนวคิดของ Bandura (1997, A) คือ การรับรู้ความสามารถของตนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความตั้งใจของบุคคลที่จะกระทำหรือเปลี่ยนพฤติกรรมอันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ การได้รับการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างครบถ้วนจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดพลังและเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถในการปฏิบัติพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ถูกต้อง ส่งผลให้มารดาหลังคลอดประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มากขึ้น สอดคล้องกับ อัญญา พลตเปลื้อง, อัญชลี ศรีจันทร์, และสัญญา แก้วประพาฬ. (2559) ที่ได้ศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการสนับสนุนของครอบครัว พบว่า จากการเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดระหว่างก่อนกับหลังได้รับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดและครอบครัวที่มารับบริการในหน่วยงานหลังคลอดในโรงพยาบาล จำนวน 37 คู่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัว แบบสอบถามความรู้และทัศนคติ และแบบสังเกตพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ paired t -test คะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด หลังได้รับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัวสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p = .000$) คะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด หลังได้รับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัวสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p = .000$) นอกจากนี้ สุรีย์พร กฤษเจริญ, ศศิกานต์ กาละ, วรางคณา ชัชเวช, ศิริไท พุกกะศรี, และชุลีรัตน์ เพชรวิชะโรไพบูลย์. (2564) ได้ศึกษาผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และคุ้มครองการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อสมรรถนะ และระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่น พบว่า มารดาวัยรุ่น กลุ่มทดลองมีคะแนนสมรรถนะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t = 5.091$, $t = 13.516$

($p < .001$) ตามลำดับ แนวปฏิบัติทางคลินิกเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และคุ้มครองการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นมีสมรรถนะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมีระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานกว่ามารดาวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัตินี้ บ่งชี้ว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดีและควรนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานครบ 6 เดือน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปรับปรุงคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้มีความน่าสนใจ และหลากหลายเพื่อใช้ในการให้ความรู้แก่ผู้มารับบริการในแผนกฝากครรภ์หรือแผนกบริการทั่วไป จะทำให้การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจขยายในวงกว้างขึ้น
2. หากมีกรณีมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาไม่สามารถให้นมบุตรได้พยาบาลควรให้ความสนใจและติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กำลังใจ สนับสนุน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาจนสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้
3. สร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่สุขภาพทุกระดับ ทั้งระดับนโยบายและระดับผู้ปฏิบัติการเพื่อกระตุ้นให้การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างกว้างขวางขึ้นทำให้บรรลุนโยบายการส่งเสริมการให้นมบุตรของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในกลุ่มมารดาที่มีความประสงค์หรือความตั้งใจมาก่อนว่าจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกลุ่ม เพื่อทราบผลสำเร็จซึ่งอาจแตกต่างกันไปจากการวิจัยครั้งนี้โดยนำคู่มือและแผนการสอนชุดเดิมนี้นำไปใช้ในการศึกษา
2. สร้างเครื่องมือประเมินผลสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแยกประเมินในด้านพฤติกรรมในการให้นมของมารดาว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในพฤติกรรมกรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น ทำในการให้นม การอุ้มทารก การปฏิบัติก่อนหลังการให้นม เป็นต้น และประเมินด้านผลกระทบในการให้นมแม่ในด้านการดูดของลูกว่าสามารถดูดนมแม่ได้หรือไม่ เพื่อศึกษาความสามารถและปัจจัยอื่นที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นเกิดจากปัจจัยใด เพื่อนำผลที่ได้มาช่วยเหลือในการแก้ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ตรงประเด็นขึ้น

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด (รหัส HE 2563-09-11-078) กลุ่มตัวอย่างได้รับการชี้แจง รายละเอียด วัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ก่อนตัดสินใจยินยอมเข้าร่วมการวิจัย สามารถออกจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ข้อมูลทุกอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และนำเสนอเป็นภาพรวมตามความเป็นจริง หากกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมวิจัยให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- วินัส สืบศรี. (2538). **ความพร้อมของมารดาที่มีผลต่อการให้นมแม่สำหรับบุตรในระยะ 6 เดือนแรก เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สุริย์พร ฤกษ์เจริญ, ศศิกันต์ กาละ, วรางคณา ชัชเวช, ศิริไท พุกษะศรี, และชุลีรัตน์ เพชรวัชรไพบูลย์. (2564, มกราคม - เมษายน). ผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อสมรรถนะและระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่น. **วารสารพยาบาล สงขลานครินทร์**, 41(1), 54 - 63.
- อัญญา ปลดเปลื้อง, อัญชลี ศรีจันทร์, และสัญญา แก้วประพาพ. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการสนับสนุนของครอบครัว. **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**, 11(2), 41 - 52.
- อุษณีย์ จินตะเวช, เทียมศร ทองสวัสดิ์, และลาวัลย์ สมบูรณ์. (2557, มกราคม - เมษายน). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของมารดาหลังคลอด. **พยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, 41(1), 133 - 144.
- Bandura, A. (1997, A). **Social Learning Theory**. New Jersey: Englewood Cliffs.
- _____. (1997, B). **Self-efficacy: The Exercise of Control**. New York: W.H. Freeman and Company.
- Kittipong Saejeng, Unnop Jaisamrarn, & Wanapa Naravage. (2018, November). Women's Experiences and Acceptability of Medical Termination of Pregnancy: Results of An Introductory Study in Thailand. **Journal of Health Research**, 33(2), 127 - 137.
- Polit, D.F., & Beck, C.T. (2004). **Nursing Research: Principle and Methods**. Philadelphia: Lippincott and Wilkins.
- Unicef. (2016). **Breastfeeding: A Key to Sustainable Development**. Retrieved March 21, 2022, from <http://www.worldbreastfeedingweek.org/pdf/BreastfeedingandSDGsMessaging%20WBW201620Shared.pdf>.
- _____. (2017). **Nurturing The Health and Wealth of Nations: The Investment Case for Breastfeeding**. Retrieved February 12, 2021, from http://www.who.int/nutrition/publications/infant_feeding/global-bf-collective-investmentcase.pdf.
- World Health Organization. (2018). **Ten Steps to Successful Breastfeeding**. Retrieved March 21, 2022, from <https://www.cdc.gov/breastfeeding/data/mpinc/data/steps.htm>.

